

Історіографія розвитку позашкільної художньої освіти Закарпаття ХХ ст.

М. І. Софілканич, В. І. Кобаль

Мукачівський державний університет, Мукачево, Україна
Corresponding author. E-mail: marinasofilkanych82@gmail.com

Paper received 03.12.20; Accepted for publication 19.12.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-242VIII42-13>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню актуальної проблеми розвитку позашкільної художньої освіти Закарпаття у ХХ ст.: передумовам її зародження і розвитку. Автором зазначено, що розвиток художньої освіти тісно пов'язаний із видатними художниками, життя, навчання і діяльність яких наприкінці ХІХ – ХХ ст. має зв'язок із Закарпаттям, Угорщиною, країнами Західної Європи, а саме: Адальберт Ерделі, Йосин Бошкай, Мігай Мункачі, Шімон Голлоші, Франц Гевердле, Гнат Рошкович, Юлій Віраг, Андор Новак, Імре Ревес, Андрій Коцка, Федір Манайло, Золтан Баконій, Василь Бурч та ін. Діяльність відомих, талановитих художників заклала надійний фундамент для подальшого заснування та функціонування закладів позашкільної художньої освіти, першими з яких були, «Публічна школа рисунку» (1927); студія образотворчого мистецтва в Ужгородському Палаці піонерів (Золтан Баконій, 1946 р.). У другій половині ХХ ст. відкрилися дитячі школи мистецтв із відділеннями образотворчого напрямку, в яких вчителями були переважно вихованці і випускники художньої освіти Закарпаття, які продовжували розвивати кращі художні традиції, засновані їхніми вчителями.

Ключові слова: позашкільна художня освіта, естетичне виховання, Закарпаття, образотворче мистецтво, угорські художники.

Вступ. Сучасний стан розвитку позашкільної художньої освіти Закарпаття зумовлений активною громадською та педагогічною діяльністю плеяди видатних художників краю, зокрема А.Ерделі та Й.Бокшай, які виховали не одне покоління художників-педагогів, послідовників образотворчої спадщини. Саме завдяки їх активній, творчій, різнобічній діяльності і їх послідовників, сьогодні у Закарпатті діє мережа позашкільних закладів, у яких створені належні умови естетичного виховання дітей і підлітків засобами образотворчого мистецтва, значна частина з яких для себе у майбутньому обирає професію художника, продовжуючи навчання в Коледжі мистецтв ім. А.Ерделі або в Закарпатській академії мистецтв.

Подальший розвиток системи позашкільної художньої освіти Закарпаття неможливий без всебічного вивчення особливостей становлення і розвитку художньої школи, художньої позашкільної освіти Закарпаття, кращого досвіду щодо організації, навчання, пропагування, поширення досвіду закарпатських художників, вчителів, керівників різних рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях С.Недзельського (О.Ізворина), Г.Островського, В.Цельтнера (В.Павлова), В.Курильцевої, В.Мартиненко, П.Магоція знаходимо історичну інформацію щодо здобуття художньої освіти провідними митцями Закарпаття. Вивчення образотворчого мистецтва українцями за межами України досліджували у своїх працях В.Кемінь, М.Мушинка, Р.Шмагало, О.Рудницька. Близькою до теми художньої освіти у Закарпатті є проблеми, присвячені естетичному вихованню молоді, підняті С.Жупанином, В.Бурчем, В.Гомонаєм, І.Фічорою, П.Ходяничем, А.Волощук, Т.Мочан. Заслужовує на увагу ґрунтовне дослідження на тему художньої освіти Закарпаття у ХХ ст. Івана Небесника. У його монографії «Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект» досліджено діяльність закарпатських навчальних закладів мистецького спрямування у контексті художньої освіти України та освітньо-педагогічну діяльність митців Закарпаття у ХХ столітті. Автором науково обґрунтовано передумови, особливості, етапи становлення унікального явища –

закарпатської школи живопису; розкрито вплив художників на розвиток мистецтва в умовах Австро-Угорської імперії, Чехословацької республіки та Угорщини; проаналізовано організаційну та педагогічну діяльність фундаторів художньої освіти в ХХ столітті – Й. Бокшай, А.Ерделі, Ф. Манайла, їх учнів – А. Кашшай, Е. Конратовича, А. Коцки, З.Шолтеса та ін.; розкрито зміст навчання і структуру художніх навчальних закладів Закарпаття [4].

Мета статті: здійснити історичний аналіз процесу становлення художньої позашкільної освіти на Закарпатті у ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. На межі ХІХ–ХХ століть Закарпаття, не маючи власної художньої школи, спеціальних мистецьких закладів освіти, було пов'язане зі славними іменами художників, яких дослідники подають як представників культури інших держав. У першу чергу це – Мігай Мункачі (1844–1900), справжнє прізвище якого Ліб. Його вважають главою угорського реалістичного живопису. 4 листопада 1880 року Мігай Мункачі був обраний почесним громадянином м. Мукачева, а в 1882 році було офіційно задоволено його прохання про заміну прізвища Ліб на честь рідного міста на прізвище Мункачі (Мукачівський) [5, с. 229].

Шімон Голлоші, видатний угорський художник і графік (1857–1918), керівник Мюнхенської школи живопису, вчитель І.Габара, Д.Кардовського, М.Шемякіна, О.Мурашка, В.Кандінського, останній період свого життя провів у Закарпатті. Уродженець Мараморош-Сігету (Трансільванія), Голлоші у 1896 році разом з Кароєм Ференці створив літню школу живопису в містечку Нодьбана (Трансільванія), яка започаткувала традиції нового угорського плерного живопису [6, с.7].

У містечку Тячів у 1904 році цей художник вперше потрапив у полон прекрасних краєвидів Закарпаття, постійно проводив тут літо й осінь, та щорічні пленери аж до 1915 року, коли оселився в Тячеві, де й проживав до кінця своїх днів (08.05.1918 р.). 13 вересня 2013 року у Тячеві було проведено Міжнародну науково-практичну конференцію, присвячену 95-м роковинам

від дня смерті Шімона Голлоші.

Серед відомих живописців з академічною освітою, що мали вплив на формування художньо-естетичної культури творчої молоді Закарпаття на межі XIX і XX століття, на першому місці стоїть Франц Гевердле (1841–1910) [3, с.394]. Випускник Віденської Академії мистецтв (1861–1863), він тридцять років (з 1868 р.) працював викладачем малювання в Ужгородській гімназії [7, с.18] і заохочував до мистецтва таких майбутніх художників, як Гнат Рошкович, Юлій Віраг, Андор Новак та інші.

Син греко-католицького священика і професора Ужгородської семінарії Гнат Рошкович (1854–1915) після четвертого класу гімназії почав брати уроки також у художника Фердинанда Видри (близько 1815–1879), що проживав у с. Білки Іршавського району й отримав освіту в художній академії в Лейпцігу та в Римі [3, с. 391–392]. У 1875 році Г.Рошкович вступає в Будапештську академію мистецтв, у 1879 році їде стипендіатом у Париж, а потім тривалий час навчається у Мюнхені під керівництвом К.Пілоті та А.Вагнера. Біографія цього досить відомого в Угорщині митця цікава для нас тим, що в 1883–1885 роках він працював в Ужгородській гімназії вчителем малювання, підтримував дружні стосунки з сім'єю греко-католицького священика Й.Бокшая і консультував їхнього сина Йосипа, спрямовуючи його на шлях професійного живописця [3, с.410].

Образотворче мистецтво Закарпаття початку XX ст. презентували художники Ф. Видра, Й. Змій-Микловшик, К. Ізай, Д. Яс, Ф. Гевердле, однак через відсутність механізму передачі знань молоді, суттєвого впливу на розвиток мистецької школи не мали. Отже, значна частина відомих художників народилися в Закарпатті, але їх творча, мистецька діяльність була визнана в Угорщині – це такі як Мігай Мункачі, його учень Імре Ревес, Шімон Голлоші, Чонтварі Костка, Гнат Рошкович, Юлій Віраг та інші. Зокрема, Імре Ревес був учителем засновників художньої освіти Закарпаття А.Ерделі та Й.Бокшая, які здобули художню освіту в Будапештській академії мистецтв.

На вдосконалення професійної майстерності закарпатських художників впливала діяльність знаменитої приватної художньої школи-студії під керівництвом угорця Ш. Голлоші в Мюнхені. Методика навчання рисунку в цьому мистецькому осередку ґрунтувалася на академічних знаннях, на реалістичному малюванні, на ретельному аналізі конструкції форми предметів, вивченні законів перспективи, оптики, особливостей пластичної будови людського тіла, на детальній світлотіньовій передачі характеру природи. Високий професіоналізм викладача забезпечив його популярність і широкі визнання як найкращого вчителя рисунку і живопису в Європі початку XX ст.

Ш. Голлоші, як зазначалось вище, заснував в м. Нодьбаня (1896 р.), неподалік від Закарпаття, літню художню колонію на природі (на зразок французького «Барбізону»), що стало визначною подією для образотворчого мистецтва Угорщини, сприяло формуванню національної художньої школи [9, с. 427]. Обдарована молодь згуртувалася навколо неї – угорці, росіяни, українці, грузини, поляки, чехи, болгари, серби, німці, французи. Спілкування з мальовничими краєвидами,

знайомство з життям містечка ставали улюбленими темами для полотен – залиті сонячним світлом натуралістичні пейзажі, виконані в імпресіоністичній манері. Згодом Ш. Голлоші переводить свою школу з майстернею в м. Тячів на Закарпаття (1904 р.), що красою природних ландшафтів, на думку художника, не поступався околицям Нодьбаня. Педагогічна діяльність митця вивела на мистецьку стежину багатьох художників, серед яких – І. Білібін, Д. Богословський, М. Верьовкіна, М.Добужинський, В. Кандінський, Д. Кардовський, О. Мурашко, А. Явлінський, вихідці з Закарпаття – Д. Віраг, І. Грабар, О. Грабовський, І. Грюнвальд, І. Реті, Я.Торма, К. Ференці та інші [8, с. 390]. Роль Ш. Голлоші в історії художньої освіти Закарпаття надзвичайно важлива, однак, ґрунт для закріплення його напрацювань був ще достатньо слабким.

Учнем Ш. Голлоші був закарпатський художник-портретист, майстер церковного розпису Д. Віраг, який в подальшому отримав мистецьку освіту в школі зразкового рисунку професора Балло в Будапешті, продовжив навчання у Мюнхенській академії, в академії Жюльєна в Парижі, вдосконалювався в живописних і рисункових класах Італії, Іспанії, Америки. Однак, за своєні професійні знання та навички академічного рисунку він не зміг передати молодому поколінню митців [8, с. 117].

Розвиток художнього життя в 30-х роках набрав прискореного руху, а молоде покоління вступило в пору своєї творчої зрілості, працюючи під керівництвом А.Ерделі в рамках «Товариства діячів образотворчих мистецтв на Підкарпатській Русі». Цей період критик Олексій Изворин характеризував у 1942 році таким чином: «Роботи “Товариства” і його основного руського ядра били настільки успішними, що послі знову приключення Подкарпаття до Угорщини, якраз се, реорганізованне в «Союз подкарпатских художников», ядро положило основу для дальшої художньої роботи на Подкарпатю. Творчі принципи не тільки, що били подержані, но єщо більше подчеркнуті і углублені» [3, с. 399].

Результатом позитивної співпраці закарпатських і угорських художників стала організація багатьох виставок. Так, 1940 року «Союз Подкарпатских художников» організував першу виставку, яка з 1942 року є постійною з новими 5–6 вернісажами впродовж року. Угорська влада, намагаючись привернути до себе прихильність інтелігенції, на захоплених територіях проводила популярні мистецькі заходи, серед яких на особливо високому рівні проводилися ужгородські художні тижні, в рамках яких проходила виставка творів провідних угорських художників Вільмоша Аба Новака, Іштвана Сені, Аурела Берната та багатьох інших [2, с.170].

Активна участь закарпатських художників у виставках дала несподіваний результат: Андрій Коцка разом з іншими молодими художниками з приєднаних до Угорщини земель отримав стипендію для навчання в Італії в “Rialli accademia di bellarti”. Успішно навчаючись там упродовж 1941 року, згідно з результатами конкурсу, він разом з іншими 20 художниками був відібраний для безкоштовного навчання в “Rialli accademia di san Luca”. Підсумки результатів роботи в

Римі було підведено виставкою творчих робіт, яку відкривали за участю короля Італії Віктора-Еммануїла [4, с. 34]. Таким чином, поряд з А.Ерделі, Й.Бокшасем, Ф.Манайлом, Андрій Коцка став одним з тих художників Закарпаття, які вивчали мистецтво у визначних культурних центрах Європи.

Тісні контакти закарпатських митців з провідними угорськими художниками, вивчення модерних напрямків мистецтва Західної Європи ніякою мірою не означали відриву від закарпатських коренів. Угорський критик Ернест Каллай стверджував, що після контактів з цим західним мистецтвом закарпатці «віддалися з цілою душею в своїй отчині природному очарованню краю і його народа». І далі Каллай продовжує: «...у художників Підкарпатського краю назовні виступають безсумнівні слов'янські прикмети, сильно відрізняючи їх от угорського сприйняття. Ніжнійша, безконечна смиренність, зворушлива побожність, схилення перед святостою природи і народу, і глибокий, проникливий страх неосяжних відчуттям видінь» [1, с.37].

Значний вклад у започаткування художньої освіти Закарпаття зробили вчителі гімназій та семінарій. Не випадково, засновники закарпатської художньої школи Й.Бокшай та А.Ерделі перед вступом до Будапештської академії мистецтв (відповідно 1910 та 1911 рр.) навчалися в Мукачівській, на той час угорськомовній, гімназії у вчителя Тібора Калмара [4, с. 19]. У цій же гімназії, але вже за чехословацького періоду, вчився під керівництвом учителя малювання Йожефа Кайгла Федір Манайло (закінчив гімназію 1928 р.).

В Ужгородській реальній гімназії та Ужгородській учительській семінарії викладали рисунок та дескриптивну геометрію Й.Бокшай та А.Ерделі. Незважаючи на незначну кількість годин на тиждень, що виділялися для викладання малюнку в молодших класах та дескриптивної геометрії в старших класах, в обох навчальних закладах значна увага приділялася естетичному вихованню молоді [2, с.20].

Все ж, наявність образотворчих дисциплін у програмах освітніх закладів сприяла популяризації художнього напрямку і появи митців-аматорів [8, с.115]. Так, педагогічна діяльність Ф. Хевердле в Ужгородській гімназії, викладача рисунку К. Ізаї в Берегівській гімназії плекали юні таланти, прививали вихованцям любов до образотворчості як в урочний, так і позанавчальний час [8, с. 388].

У першій половині ХХ ст. у Закарпатті спеціальної художньої освіти не було взагалі, але в тих закладах де працювали професійні художники (Л.Кайгл, Й. Бокшай, А.Ерделі, Ф. Хевердле, К.Ізаї), вони намагалися давати додаткові знання з образотворчого мистецтва.

Заснування «Публічної школи рисунку» у 1927 р. для талановитої молоді, стало поштовхом до розвитку художньої освіти Закарпаття, і зокрема, позашкільної.

Справу естетичного виховання шкільної молоді засобами образотворчого мистецтва в Закарпатті розвивав учень Й.Бокшай – Золтан Степанович Баконій. Саме він у 1946 році заснував студію образотворчого мистецтва в Ужгородському Палаці піонерів, якою керував 43 роки. Митець залишив значну теоретичну спадщину – близько 300 публікацій у періодичній

пресі про діяльність студії (1948 – 1989), посібник для вчителів образотворчого мистецтва в початкових класах, методичні розробки, де обґрунтував систему художньої освіти школярів в умовах позашкільних навчальних закладів [11, с.320].

Досягнення навчально-виховних цілей Золтаном Баконієм забезпечували такі форми роботи з образотворчого мистецтва із різними віковими категоріями дітей, як: навчальні заняття; індивідуальна та самостійна робота вихованців; практична підготовка. В сукупності вони сприяли популяризації образотворчого мистецтва, забезпечували високі результати творчого зростання молодого покоління, яке презентувало себе на мистецьких виставках різних рівнів (від місцевого до міжнародного).

Історична пам'ятка Мукачева, колишня резиденція Ференца Ракоці II – «Білий палац», який розташований у центрі міста Мукачева, безумовно, викликає значний інтерес. Двоповерховий будинок у ансамблі старовинних споруд нинішньої площі під романтичною назвою «Білий палац» зараз є Мукачівською дитячою художньою школою ім. Міхая Мункачі. У 1969 р. на його фасаді було встановлено меморіальну дошку засновника реалістичної школи угорського живопису ХІХ ст. Міхая Мункачі (1844-1900 рр.).

Перша на Закарпатті дитяча художня школа створена наказом Міністерства культури України 7 серпня 1979 року. У квітні 1994 року, з нагоди 150-річчя з дня народження Міхая Мункачі та 15-річчя Мукачівської дитячої художньої школи, їй присвоєно ім'я Міхая Мункачі. Школа створена з ініціативи першого її директора – Василя Михайловича Цібере і видатного художника Василя Васильовича Бурча. Тепер господарями цього затишного палацу є обдаровані діти [12, с.114-118.]

В основному за період 40-90-х рр. ХХ ст. в Закарпатті вибудувалась державна мережа позашкільних закладів, що сприяло розвитку здібності та інтереси дітей і молоді. Функціонували такі типи позашкільних закладів: комплексні (будинки, палаци піонерів, дитячі містечка, парки тощо); спеціалізовані (станції юних натуралістів, техніків, туристів; музичні, художні, спортивні школи; бібліотеки, дитячі театри, кінотеатри, театри ляльок, дитячі залізничні тощо)[10, с. 40-47].

Висновки. Виникнення та розвиток художньої школи Закарпаття у ХХ ст. призвело до формування нових поколінь художників і до створення художньої освіти в Закарпатті. Для дітей і молоді створювалися позашкільні навчальні заклади художнього спрямування, першим з яких була студія образотворчого мистецтва під керівництвом Золтана Баконія. За прикладом цієї студії в Закарпатті у другій половині ХХ ст. відкривалися дитячі школи мистецтв із відділеннями образотворчого напрямку у містах: Мукачево, Ужгород, Хуст, Виноградів, смт. Чинадієво, тощо, в яких вчителями були переважно вихованці і випускники художньої освіти Закарпаття.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні змістових та організаційно-методичних особливостей розвитку позашкільної художньої освіти Закарпаття ХХ-ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каллаи Э. Искусство и художники Карпатского края. *Огоньки*. 1940. С. 35-39.
2. Ерделій Б. Унгарській художній тиждн. *Зоря-Најнал*. 1941. Р. 1. Ч. 1-2. С. 168-176.
3. Изворинь А. Сучасні руські художники. *Зоря-Најнал*. 1942. Р. 2. Ч. 3-4. С. 387-415.
4. Небесник І.І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект: монографія. Ужгород : Закарпаття, 2000. 168 с.
5. Павленко Г.В. Мукачево як культурний і освітній центр Закарпаття другої половини ХІХ – початку ХХ ст. *Історія Мукачева* / за ред. Г.В.Павленка. Ужгород : Патент, 1998. 264 с.
6. Фехер Ж.Д. Венгерская живопись ХХ века. Будапешт: Изд-во им. Кошута, 1973. 21 с.
7. Островський Г. Образотворче мистецтво Закарпаття. Київ, 1974. 198 с.
8. Поп И.; Карпато-русский Этнологический Исследовательский Центр США. Энциклопедия Подкарпатской Руси. Ужгород : Изд-во В. Падяка, 2001. 432 с.
9. Нариси історії Закарпаття (1918 – 1945) : [у 3 т.] / [ред. кол.: І. Гранчак, Е.Балагурі, І. Грицак та ін.]. Ужгород : Закарпаття, 1995. Т.ІІ. 663 с.
10. Спектор М. Позашкільну роботу з учнями на принципову височинь. *Ком. освіта*. 1933. № 1 С. 40-47.
11. Волощук А.В. З історії розвитку позашкільної художньої освіти на Закарпатті на прикладі педагогічної діяльності З. С. Баконія. *Вісник Львівської національної Академії мистецтв. Спецвипуск ІІ. Ерделівські читання* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю створення першого художнього навч. закл. на Закарпатті. Ужгород, 2006. С. 319- 330.
12. Софілканіч М.І. Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі – важливий осередок естетичного виховання шкільної молоді. *Вісник Закарпатського художнього інституту*: збірник наукових праць. Ужгород : Закарпатський художній інститут, 2015. Випуск 6. С. 114-118.

REFERENCES

1. Kallay Э. Yskusstvo y khudozhnyky Karpatskoho kraia. Ohonky. 1940. S. 35-39.
2. Erdeliі B. Unhvarskii khudozhnii tyzhdn. Zoria-Hajnal. 1941. R. 1. Ch. 1-2. S. 168-176.
3. Yzvorynъ A. Suchasni ruski khudozhnyky. Zoria-Hajnal. 1942. R. 2. Ch. 3-4. S. 387-415.
4. Nebesnyk I.I. Khudozhnia osvita na Zakarpatti u XX stolitti: istoryko-pedahohichnyi aspekt: monohrafiia. Uzhhorod : Zakarpattia, 2000. 168 s.
5. Pavlenko H.V. Mukachevo yak kulturnyi i osvitnii tsentr Zakarpattia druhoi polovyny KhIKh – pochatku KhKh st. Istoriiia Mukacheva / za red. H.V.Pavlenka. Uzhhorod: Patent, 1998. 264 s.
6. Fekher Zh.D. Venherskaia zhyvopys KhKh veka. Budapesht: Yzd-vo ym. Koshuta, 1973. 21s.
7. Ostrovskiy H. Obrazotvorche mystetstvo Zakarpattia. Kyiv, 1974. 198 s.
8. Pop Y.; Karpato-russkyi Etnolohycheskyi Yssledovatel'skyi Tsentr SShA. Entsyklopedyia Podkarpatskoi Rusy. Uzhhorod : Yzd-vo V. Padiaka, 2001. 432 s.
9. Narysy istorii Zakarpattia (1918 – 1945) : [u 3 t.] / [red. kol.: I. Hranchak, E.Balahuri, I. Hrytsak ta in.]. Uzhhorod : Zakarpattia, 1995. T.II. 663 s.
10. Spektor M. Pozashkilnu robotu z uchniamy na pryntsyypovu vysochin. Kom.osvita.1933. № 1. S. 40-47.
11. Voloshchuk A.V. Z istorii rozvytku pozashkilnoi khudozhnoi osvity na Zakarpatti na prykladi pedahohichnoi diialnosti Z. S. Bakoniia. Visnyk Lvivskoi natsionalnoi Akademii mystetstv. Spetsvypusk II. Erdelivskii chytannia : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 60-richchiu stvorennia pershoho khudozhnoho navch. zakl. na Zakarpatti. Uzhhorod, 2006. S. 319- 330.
12. Sofilkanych M.I. Mukachivska dytiacha khudozhnia shkola im. M. Munkachi – vazhlyvyi osередok estetychnoho vykhovannia shkilnoi molodi. Visnyk Zakarpatskoho khudozhnoho instytutu: zbirnyk naukovykh prats. Uzhhorod : Zakarpatskyi khudozhnii instytut, 2015. Vypusk 6. S. 114-118.

Historiography of development of Transcarpathian extracurricular art education in the XX century

M. Sofilkanych, V. Kobal

Annotation. The article is devoted to the research of the actual problem of development of out - of - school art education of Transcarpathia in the XX century: preconditions of its origin and development. The author notes that the development of art education is closely linked with outstanding artists, whose life, studies and activities in the late nineteenth - twentieth centuries has ties with Transcarpathia, Hungary, Western Europe, namely: Adalbert Erdelyi, Yosyp Bokshai, Mihai Munkachi, Shymon Hollosi, Franz Heverdle, Gnat Roskovych, Julius Virag, Andor Nowak, Imre Reves, Andriy Kotska, Fedir Bakoniy, Vasyl Burch and others. Their activities of famous, talented artists laid a solid foundation for the further establishment and operation of out-of-school art education institutions, the first of which were «Public School of Drawing» (1927); studio of fine arts in Uzhhorod Palace of Pioneers (Zoltan Bakoniy, 1946). In the second half of the twentieth century children's art schools with art departments were opened, in which teachers were mostly pupils and graduates of art education in Transcarpathia, who continued to develop the best artistic traditions founded by their teachers.

Keywords: out-of-school art education, aesthetic education, Transcarpathia, fine arts, Hungarian artists.